

RADOVAN, detalji glavnoga portala katedrale u Trogiru. Gore: Putovanje Triju kraljeva; dolje: »lovački prizori« na desnome stupu

koji se razvija oko lunete u jezgri gornje zone, nižu se prizori *Bijega u Egipt* (na lijevom kraju), *Krštenja u Jordanu* (na suprotnoj strani), *Iskušenja Kristova u pustinji* (iznad *Krštenja*), te *Ulaska u Jeruzalem*, *Pranja nogu*, *Uhićenja* i *Bičevanja Kristova*, *Raspeća* i *Uskrsnuća s Tri Marije*.

Radovanovo djelo nastaje kao nagla, gotovo iznenadna pojava u razvoju dalm. skulpture XIII. st., u osebujnoj izvornoj sintezi romanike i gotike. Obilježja su njegova stila sigurno skladanje, fina obrada detalja i izrazit osjećaj za prikazivanje materije u povišenu reljefu. Likovi koje kleše u oprekama meke i rezane obrade karakteristični su po izrazu mladenačke radosti i klasicizirajućem arhajskom smiješku.

Na najizvornijoj dalmatinskoj srednjovj. građevini — zvoniku splitske katedrale — majstori iz Radovanova kruga radili su sredinom stoljeća skulpture lavova, dvije grupe dostojanstvenika koji simbolično nose teret stupova i velike reljefe *Navještenja* i *Rođenja* na pilonima zvonika u predvorju. U samoj trogirskoj katedrali Radovanovim nastavljacima u drugoj pol. XIII. st. treba pripisati ciborij i osmerokutnu propovjedaonicu, u splitskoj katedrali šesterokutnu propovjedaonicu, a gdje koji očuvani kapitel ili ulomak reljefa iz Bribira i Dubrovnika svjedoče da je ta radionica djelovala na širem obalnom području.

Opsežna literatura o Radovanovu djelu bavila se problemom rekonstrukcije trogirskoga portala; u njoj je upozoravano na sadržajne predloške i izvore majstora stila, te na njegovo mjesto u razvojnoj liniji dalm. skulpture u XIII. st. Posve je otvoreno ostalo pitanje Radovanova odnosa prema venec. plastici u prvoj pol. XIII. st. Tal. je literatura upozoravala osobito na sličnosti dijelova trogirskoga portala i drugoga luka središnjega portala bazilike Sv. Marka u Veneciji. Stoga je datacija trogirskoga portala jedino čvršće uporište za kronologiju venec. skulpture toga doba. Pretpostavljeni Radovanov udio na venec. portalu pokušavao se i preciznije odrediti; neki ga spominju kao pomoćnika »Majstora Mjeseci« na drugome luku (Venturi, Toesca, Demus), ili kao vodećega majstora čelone strane prvoga luka (V. Goss), ili čak kao »Majstora zanata« na istome portalu i autora nekih od najboljih venec. skulptura toga doba (I. Babić); neki ga pak autori vide kao majstora protoma u unutrašnjosti bazilike Sv. Marka te ga povezuju s »Majstorom nezgrapnih anđela« u njezinu središnjem potkupolnom prostoru (Demus). S druge se strane upozoravalo na njegove domaće stilske crte (Karaman, Fisković) i izrazite ikonografske pa i stilske značajke po kojima se razlikuje od reljefa na venec. portalu (Belamarić). Premda pokušaji da se Radovanova ruka prepozna na konkretnim djelima na bazilici Sv. Marka nisu posve uvjerljivi, majstor je nesumnjivo mogao poznavati venec. skulpturu prve pol. XIII. st. nastalu u postantelamijskome stilskom prostoru, otvorenu i drugim utjecajima. Radovanov se stil uklapa u svojevrsnu »secesiju« eur. umjetnosti s razmeđa stoljeća (tzv. »stil 1200«).

LIT.: A. Venturi, *Storia dell'arte italiana*, III, Milano 1904. — P. Toesca, *Storia dell'arte italiana*, Torino 1927. — Lj. Karaman, *Portal majstora Radovana u Trogiru*, Rad JAZU, 1938, 262. — C. Fisković, *Radovan, portal katedrale u Trogiru*, Zagreb 1951. — *Isti*, O ikonografiji Radovanovog portala, Prilozi — Dalmacija, 1953. — Lj. Karaman, *Zapis o Radovanovom portalu u Trogiru*, ibid., 1954. — O. Demus, *The Church of San Marco in Venice*, Washington 1960. — C. Fisković, *Radovan*, Zagreb 1965. — V. Gvozdanović, *Prilog problemu školovanja majstora Radovana*, Prilozi — Dalmacija, 1972. — *Isti*, *Master Radovan and the Lunette of Nativity at Trogir*, *Studies in Medieval Culture*, 1976, 8–9. — *Isti* (V. Goss), *Parma—Venice—Trogir, Hypothetical Peregrinations of a Thirteenth Century Adriatic Sculptor*, *Arte Veneta* (Venecija), 1980, 34. — N. Golob, *Upodobitve mesecev na Radovanovom portalu u Trogiru*, ZUZ, 1985, 21. — I. Babić, *Geometrijska poetika majstora Radovana*, *Mogućnosti*, 1986, 6–8. — J. Belamarić, *Šutnja Protomajstora bazilike San Marco u Veneciji — razriješenja*, *Radovi IPU*, 1988–1989, 12–13. — *Isti*, *Ciklus mjeseci Radovanovog portala na katedrali u Trogiru*, Prilozi — Dalmacija, 1990. — I. Babić, *Mjesec Josipa u Veneciji. Prijedlog za Radovana*, *Mogućnosti*, 1993, 1–2. — *Majstor Radovan i njegovo doba* (zbornik), Trogir 1994. Jos. B.

RADOVANOVIĆ, Ivko, pedagog i slikar (Gdinj na Hvaru, 26. II. 1878 — Split, 30. XI. 1938). U Zagrebu je 1913. pohađao Akademiju. Njegovi pejzaži, mrtve prirode i portreti pripadaju karakterističnom postimpresionističkome načinu međuratnoga razdoblja u Hrvatskoj (*Pred oluju*, *Šipci*, *Mornar*). Radio mozaike s nar. motivima; bavio se grafikom i skulpturom. U Gdinju se čuva njegova lik. zbirka. — Samostalno izlagao u Hvaru (1913, 1986) i Dubrovniku (1926). Retrospektivna izložba priređena mu je u Zagrebu 1985/86.

LIT.: I. Perić i J. Šimat Banov, *Ivko Radovanović, društveno-pedagoški lik i slikarski opus* (katalog), Zagreb 1985. R. He.

RADOVANOVIĆ, Stjepan, slikar (Dubrovnik, XVI. st.); podrijetlom iz Konavala. Učio 1509–15. kod Vicka Lovrina; u Dubrovniku se spominje do 1524. Bavio se oslikavanjem drvenih predmeta za dubrovačku vlastelu, a slikao je i na svili. Suradivao je na različitim zadacima primijenjenoga slikarstva i sa slikarom P. Radonjićem. Djela mu nisu očuvana.

LIT.: J. Tadić, *Grada*. — V. J. Đurić, *Dubrovačka slikarska škola*, Beograd 1963.